

YAPAY ZEKÂ VE KÜRESEL NOOPOLİTİK DÜZEN: ALGORİTMİK YÖNETİŞİM, BM VE NOOPOLITICUS

A. Selami ÇALIŞKAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi
selamicaliskan@hotmail.com
0009-0009-9246-8922

Öz

Bu makalede, Yapay Zekâ'nın (YZ) devlet ve devlet üstü seviyelerde kullanımına ilişkin olarak mevcut örnekler ele alınmakta ve YZ ile Küresel Noopolitik Düzen arasındaki ilişki analiz edilmektedir. İlk olarak Algoritmaların sosyal düzeni üretme gücü, hukuk, eğitim, sağlık ve siyasetteki kullanım örnekleriyle tartışılır. Bu bağlamda, demokratik meşruiyet ve şeffaflık için algoritmaların açık kaynaklı ve denetlenebilir olması gerektiği vurgulanır.

Birleşmiş Milletler (BM) inisiyatifleri (Global Digital Compact, UNDP Dijital Stratejisi vb.) ışığında YZ'nin barış inşası, iklim kriziyle mücadele, sağlık ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri alanlarındaki rolü incelenir. Çalışmada, Noopoliticus adlı bir kavramsal YZ Karar Destek Sistemi önerilmektedir. Bu platform, insanlığın klasik ve modern bilgi birikimini (felsefe, tarih, siyaset, hukuk vb.) Büyük Veri ile bütünleştirerek küresel yönetimde karar destek sistemi rolü üstlenecektir. Noopoliticus, blockchain, makine öğrenmesi, genetik algoritmalar, ses/görüntü tanıma gibi tekniklerle bilgelik odaklı bir epistemolojik veri tabanı inşa etmeyi amaçlar.

41

Dîvân *DİSİPLİNLERARASI
ÇALIŞMALAR DERGİSİ*
Araştırma Makalesi

Cilt 31 sayı 60 (2026/1): 41-65
Gün. Tar.: 23.05.2024
Kabul Tar.: 20.11.2025
Yay. Tar.: 31.01.2026
doi: 10.20519/divan.1489047

Makale, YZ'nın küresel ölçekte daha adil, barışçıl ve doğa ile uyumlu bir düzen yaratabileceği sonucuna varmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Küreselleşme, Noopolitik Düzen, Dijital Strateji, Algoritma.

GİRİŞ

Dijital küreselleşmenin önemli bir ürünü olan “dijital yaşam dünyası” ve etrafındaki tartışmalarda bir anahtar kavram olarak Algoritmik Yönetişim, temel olarak dijital teknolojilerin sosyal düzeni belli bir şekilde ürettiği fikrini öne çıkarmaktadır. Algoritmik Yönetişim veya eş anlamlı olarak kullanılan “algoritmik düzen”, “algoritmalarla düzenleme-algorithmic regulation”¹ gibi değişik kavramlarla beraber klasik politik yönetim anlayışına alternatif olarak kanuni yaptırım veya düzenlemeler ile günlük hayatın ulaşımından tapu dairesine kadar birçok sahasında YZ kullanarak toplumsal işleyişi sağlamanın yeni biçimini anlatan kompleks sosyoteknik bir sistemdir.² Birçok sağlık, finans ve belediye sistemlerinde algoritmalar oldukça yaygınlaşırken karar verme mekanizmalarında kullanımı da sürece dâhil olmaktadır. Örneğin Çin’de gerçek bir kadın yargıç görünümlü YZ yargıci mahkemede dava alım aşaması gibi tekrar eden süreçleri yöneterek profesyonel yöneticilerin iş yükünü azaltmaktadır.³ Estonya hükümeti 7.000 Euro’nun altındaki küçük alacak davalarını tamamen YZ’ye bırakacağını açıklamıştır.⁴ Diğer taraftan hukuk bürolarındaki stajyer avukatların işlerini üstlenecek teknolojiler de geliştirilmiş ve gittikçe sofistike bir yapıya bürünerek yaygınlaşmaktadır.⁵ Eğitimde benzer şekilde YZ sınav

1 Konu hakkında detaylı çalışmalar için bkz. Karen Yeung ve Martin Lodge ed., *Algorithmic Regulation* (Oxford: Oxford Academic, 2019). Algoritmaların düzen kuruculuğu üzerine bir soruşturma aynı zamanda sosyal teoriye de bir katkı sağlamaktadır. Detaylar için bkz. David Beer, “The Social Power Of Algorithms, Information,” *Communication & Society* 20/1 (2017): 1-13.

2 Daniel E. Ho ve David Freeman Engstrom, “Artificially Intelligent Government: A Review and An Agenda,” *Research Handbook on Big Data Law*, ed. Roland Vogl, Northampton (MA: Edward Elgar Publishing, 2021). Ayrıca bkz. Christian Katzenbach ve Lena Ulbricht, “Algorithmic Governance,” *Internet Policy Review* (Eriş. Tar. 15 Nisan 2024).

3 Bjinternetcourt, “Beijing Internet Court Launches Online Litigation Service Center” (Eriş. Tar. 10 Mayıs 2024).

4 Wired, “Can AI Be Fair Judge Court Estonia Thinks So” (Eriş. Tar. 5 Nisan 2024).

5 Brian Baxter, “ROSS Intelligence Lands Another Law Firm Client, Law” (Eriş. Tar. 30 Nisan 2024). YZ’nin ulusal ve uluslararası mahkeme süreçlerinde kullanılmasına ilişkin ayrıca bkz. Maxi Scherer, “Artificial Intelligence and Legal Decision-Making: The Wide Open? Study on the Example of International Arbitration,” *Queen Mary School*

kâğıtlarının okunmasında görev alabilmektedir.⁶ Ayrıca akademi-
de öğretim görevlilerinin yerini alacak uygulamalar da başlamıştır.⁷

YZ ürünü politikacılar da gündeme gelmekte ve seçimlere gir-
mektedir. 2018 yılında bir YZ robotu Tokyo'nun Tama şehrinin
belediye seçimlerine katılarak üçüncü olmuştur. Proje Google ta-
rafından da desteklenmiştir.⁸ Yine aynı yıl "augmented democracy-
artırılmış demokrasi" kavramı ortaya atıldı. Buna göre yasamanın,
her vatandaşın dijital ikizleri tarafından yapılması öngörülmekte-
dir.⁹ 2022 yılında ise Danimarka Parlamento seçimlerinde YZ'li The
Synthetic Party adayı seçime girdi. Benzer durum Japonya'da Ma-
nazuru kasabası belediye başkanlığı yarışında 2023 Kasım ayında
yaşanmıştır.¹⁰

Algoritmik yönetim sayesinde vatandaşlardan sosyal medya
aracılığıyla toplanan veriler insan hayatını iyileştirmek amacını
gütmektedir.¹¹ Ancak algoritmaların belirli önyargılara sahip olma
ihtimali önemli bir risk olarak ortaya çıkmaktadır. Algoritmaların
nasıl karar verdiklerine dair şeffaflığın sağlanması gerekmektedir.
Weapons of Math Destruction kitabına göre, aksi durumda algorit-
malar ve Büyük Veri insanlığa zarar verme potansiyeline sahiptir.¹²
Bu sebeple açık kaynak kodlu algoritma ve şeffaflık talepleri her ge-
çen gün artmaktadır.¹³ Uluslararası kurumların denetiminde içeri-

of Law Legal Studies Research Paper 318 (Eriş. Tar. 23 Mayıs 2019). Ayrıca bkz. Eckard
Schindler, "Judicial Sysytems Are Turning To AI To Help Manage Its Vast Quantities
of Data and Expedite Case Resolution," *IBM* (Eriş. Tar. 20 Mayıs 2024). Ayrıca emekli
hâkim Dory Reiling'in değerlendirmesi için bkz. Dory Reiling, "Courts and Artificial
Intelligence," *CCBE* (Eriş. Tar. 15 Nisan 2024).

6 Meredith Broussard, "Opinion | When Algorithms Give Real Students Imaginary Gra-
des," *The New York Times* (Eriş. Tar. 25 Nisan 2024).

7 Leopold Todd, "A Professor Built An AI Teaching Assistant For His Courses — And
It Could Shape The Future Of Education," *Business Insider* (Eriş. Tar. 10 Mart 2024).
Ayrıca bkz. Keith Lambert, "Could Artificial Intelligence Replace Our Teachers," *Edu-
cation World* (Eriş. Tar. 01 Mayıs 2024).

8 Lachlan Johnston, "There's an AI Running for the Mayoral Role of Tama City, Tokyo,"
OTAQUEST (Eriş. Tar. 30 Mart 2024).

9 Oren Perez, "Collaborative e-Rulemaking, Democratic Bots, and the Future of Digital
Democracy," *Digital Government: Research and Practice* 1/1, (31 January 2020), 13.

10 Tokyo Sports, "Articles" (Eriş. Tar. 26 Mayıs 2024).

11 Tim McCormick, "A Brief Exchange With Tim O'Reilly About "Algorithmic Regulati-
on" (Eriş. Tar. 20 Şubat 2024).

12 Kathy O'Neil, *Weapons of Math Destruction* (USA: New York Times Notable Books,
2016). Ayrıca ortaya çıkan bazı endişelere göre, YZ insanlığı "sonsuz kalıcı diktatör-
lüklerle" sürüklemektedir. Bkz. Amber Wilkinson, "iHuman": IDFA Review," *Screen
Daily* (Eriş. Tar. 25 Mayıs 2024).

13 David Heald, "Transparency: The Key to Better Governance?" (British Academy,
2006).

sine bakılabilen ve gelişime açık kaynak kodları sorunun çözümü için elzemdir.

2019 yılında sekiz Avrupa ülkesi kapsamında yapılan bir anket çalışmasına göre, vatandaşların %25'i YZ'nin ülke yönetiminde önemli kararları vermesini destekleyeceklerini belirttiler.¹⁴ Bu oran Hollanda'da %43'e çıkmaktadır. Anket raporuna göre bu zihniyetin temelinde insanların politikacıları ve hükümetleri güvensiz bulmaları yatmakta ve Avrupa'nın temsili demokrasisinin sorgulanmasına sebep olmaktadır.¹⁵ Yapılan başka değerlendirmelerde de insanlar politikacıları güvensiz, hayal kırıklığına uğratan ve ah-laksız olarak görmekte ve endişe verici durumlarda daha güvenilir buldukları YZ temsilcileriyle değiştirilmelerini önermektedir.¹⁶

BM YZ ÇALIŞMALARI

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, gezegensel güvenlik ve dijital teknolojilere ilişkin kurumsal yaklaşımlarını şöyle açıklıyor: “Geleceğe baktığımızda 21. yüzyılı iki sismik değişim şekillendirecek: iklim krizi ve dijital dönüşüm.” Guterres tarafından başlatılan *Global Digital Compact* adlı inisiyatif, dijital teknolojilerin sorumlu bir şekilde tüm insanlığın faydasına kullanılmasını ve içselleştirici, güvenli bir dijital ortamı teminat altına alma amacını taşımaktadır.¹⁷ Ayrıca BM sürdürülebilirlik metinlerinde gezegenin sağlığını muhafaza için iş birliğinin önemi vurgulanırken aynı zamanda dijital teknolojilerin ve YZ'nin faydalarının paylaşılıp risklerinin azaltılması hedeflenmektedir. BM Gelişme Programı (UNDP) 2022-25 Dijital Stratejisini¹⁸ açıklayarak gezegenin sağlığı ile dijital iş birliği aynı önem derecesinde değerlendirilmiş, YZ çalışmalarının Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile uyduğu vurgulanmıştır.¹⁹ YZ teknolojilerinin diplomasi gibi sahalarda kullanılmasının da daha çok

14 Diego Alcázar ve Manuel Muñiz, “European Tech Insights 2019,” *Center for the Governance of Change* (Eriş. Tar. 25 Aralık 2023).

15 Diego Alcázar ve Manuel Muñiz, “European Tech Insights 2019”.

16 Nicolas Spatola ve Karl F. Macdorman, “Why Real Citizens Would Turn to Artificial Leaders,” *Digit. Gov.: Res. Pract.* 2, 3, Article 26 (2021).

17 U.N. “Global Digital Impact” (Eriş. Tar. 25 Aralık 2023).

18 UNDP, “Digital Strategy 2022-2025” (Eriş. Tar. 15 Mayıs 2024).

19 Vinuesa, R., Azizpour, H., Leite, I. vd. “The Role Of Artificial Intelligence in Achieving The Sustainable Development Goals,” *Nature Commun* 11/233, (2020).

seslerin ve çıkarların duyulduğu daha geniş bir diyalogu mümkün kılacağı belirtilmiştir.²⁰ BM doğru bir strateji ile iklim krizi, YZ ve dijital teknolojileri aynı hedefe koymuştur.

Diğer taraftan BM operasyonel süreçlerini de planlamak için YZ'li çözümlere başvurmaktadır. 2019 yılından itibaren DPPA (Department of Political and Peacebuilding Affairs) departmanı YZ şirketi Remesh ile anlaşma imzalayarak barışın inşası ve çatışmaların çözümü çalışmalarında ileri teknoloji kullanmaya başladı.²¹ Aynı anda 1.000 kişinin “büyük ölçekli dijital diyaloglar” ve “dijital odak grupları” gibi uygulamalarla çeşitli konularda çoktan seçmeli anket sorularına veya açık uçlu sorulara serbestçe cevap vermesi ve bu cevapların diğer katılımcılarla paylaşılması sağlanıyor. Katılımcıların ortaya çıkan fikir gruplarına yaklaşımlarını içeren büyük bir veri YZ tarafından değerlendiriliyor.²²

Using Artificial Intelligence for Peacebuilding makalesi yazarlarına göre, YZ uygulaması, katılımcıların kimliklerini ve sıralı görüşlerini de ekleyerek, hassas olarak ayarlanmış, farklı kimlikler için önemli olan başlıklara ve anlatılara ilişkin resmi ortaya koyuyor. Başka deyişle tüm cevaplara farklı filtreler uygulayarak diyalogu yürüten moderatörün örneğin kadınların veya belirli etnik kimlikteki kişilerin belirli görüşlere ne tür tepkiler verdiğini anlık olarak görmesini sağlıyor. Makine Öğrenimi ve İstatistiksel Öğrenme yaklaşımları sayesinde diyalog ilerledikçe temsili yüksek olan ifadeler kelimesi kelimesine belirlenerek nicelleştirilmektedir. Bilgisayar dilbilimi teknolojisi sayesinde tüm lehçelerde görüşme sağlanarak (Yemen Arapçası, Azeri Türkçesi gibi) konunun içselleştirilmesi sağlanmaktadır. Yazarlar, YZ teknolojilerinden henüz tam ürün alınamadığını belirtirken, kamu ihtiyaçlarını zaman içinde tutarlı bir şekilde ölçmek için araç olarak “YZ destekli dijital diyalogları

20 UNECE, “We Need To Build Digital Diplomacy For A Sustainable And Inclusive Future” (Eriş. Tar. 15 Aralık 2023).

21 Hellen Warrel, “Time For AI To Pull Up A Chair To The Negotiating Table,” *Financial Times* (Eriş. Tar. 15 Aralık 2023). YZ'nin barışı inşa etme amacıyla kullanımına ilişkin bkz. Daanish Masood ve Martin Waehlich, “AI And Global Governance: Robots Will Not Only Wage Future Wars But Also Future Peace,” (UN University Centre for Policy Research, 2019) ve Martin Wählich. “Big Data, New Technologies, And Sustainable Peace: Challenges And Opportunities For The UN,” *Journal of Peacebuilding and Development* 15/1 (2020), 122–126. Ayrıca bkz. Dalvin Brown, “The United Nations is Turning To Artificial Intelligence in Search For Peace in War Zones,” *Washington Post* (Eriş. Tar. 20 Mayıs 2024).

22 Jordan Bilich vd. “Faster Peace Via Inclusivity: An Effective Paradigm To Understand Populations in Conflict Zones,” *AI For Social Good Workshop At Neurips* (Vancouver, Canada: 2019).

kullanılarak tekrar eden talepleri (örüntüleri) ve farklılaşmaları keşke ortaya çıkarılabilirsek?”²³ ifadeleriyle bizim çalışmamızın da kapsamı içerisinde kalan bir noktaya temas ediyorlar. Dijital diyalog benzeri çözümlerin sosyal medya kapsamına ve ölçeğine ulaşması durumunda Küresel Noopolitik Düzenin önemli bir unsuru olacaktır.

Diğer taraftan Büyük Veri de sürdürülebilir bir barışın ve çatışmaların önceden tahmin edilebilmesi için kritik önemi haiz teknoloji olarak kabul edilmektedir.²⁴ Büyük Veri, barış ve güvenlik bağlamında ampirik ve kanıta dayalı yaklaşımları geliştirme potansiyeli taşımaktadır. Teknoloji odaklı çabaların önemli bir faydası; özellikle politik mevcudiyetin veya sınırlı da olsa erişimin olmadığı ortamlarda, örneğin sosyal medyayı araştırarak, kamuya açık haber kaynaklarını analiz etmek için Makine Öğrenmesi kullanarak veya dijital odak grupları oluşturarak durumsal farkındalığı genişletme yeteneği oluşturmasıdır.²⁵

BM Genel Sekreteri, Yeni Teknolojiler Stratejisi ile tüm BM sisteminde, kuruluşun 21. yüzyıldaki taahhütlerini daha iyi yerine getirmek için yeni teknolojileri kullanması gerektiği mesajını vermiştir. Strateji belgesi, Sekreterlik bünyesinde veri okuryazarlığının güçlendirilmesi çağrısında bulunmuş, verileri “dönüştürücü bir kaynak” olarak teşvik etmiş ve bir “dijital politika ekosistemini” savunmuştur.²⁶ BM Barışı Koruma Alanında Teknoloji ve Yenilik Uzman Paneli de, “bilginin politik bir kaynak olduğuna” dikkat çekerek, örgütün çalışmaları için sosyal medya, kitlesel kaynak kullanımı ve Büyük Veri’ye dayalı açık kaynaklı bilgilerin kullanılması gerektiğine dikkat çekti.²⁷ Panel, ticari uydulardan, sensör ağlarından ve diğer teknik yayınlardan gelen ses, video ve verilerin mevcut olduğunu ve BM karar vericileri tarafından kullanılması gerektiğini vurgulayarak güncel teknolojilerle donatılmış “dijital barış gücünün”

23 Daanish Masood Alavi vd. “Using Artificial Intelligence for Peacebuilding,” *JPD* 17/2 (2022), 240.

24 Michael Colarsei ve Zuhaib Mahmood, “Do The Robot: Lessons From Machine Learning To Improve Conflict Forecasting,” *Journal of Peace Research* 54 (2017) 193–214 ve Sanjana Hattotuwa, “Big Data And Peacebuilding, Stability,” *International Journal of Security & Development* 2 (2013), 1–3.

25 Chris Perry, “Machine Learning And Conflict Prediction: A Use Case. Stability,” *International Journal of Security and Development* 2 (2013), 1–18.

26 United Nations, “Secretary-General’s Strategy On New Technologies” (September 2018).

27 Suda Perera, “To Boldly Know: Knowledge, Peacekeeping And Remote Data Gathering in Conflict-Affected States,” *International Peacekeeping* 24 (2017), 803–822.

devreye sokulmasını önerdi. Uzman Paneli, yalnızca yeni teknolojilerin acilen uygulanmasına değil, aynı zamanda inovasyonun kurumsallaştırılmasına ve sürekli teknolojik adaptasyona da ihtiyaç olduğu sonucuna vardı.²⁸

WHO (Dünya Sağlık Örgütü) de bir adım atarak YZ çözümlerinin sağlığa ilişkin karar mekanizmalarında kullanılması için altı ilke açıklamıştır.²⁹ Ayrıca çevresel meydan okumalarla ilgilenebilmek için YZ'li çözümlere odaklanan çalışmalar da başlamıştır. BM Çevre Programı'nın (UNEP) Dijital Dönüşüm alt programının koordinatörü David Jensen, enerji açısından daha verimli binalar tasarlamaktan ormansızlaşmayı izlemeye ve yenilenebilir enerji dağıtımını optimize etmeye kadar YZ'nin çevresel zorluklarla mücadelede rol oynayabileceği çeşitli alanları vurgulayarak "Bu, küresel emisyonların uydu tarafından izlenmesi gibi büyük ölçekte veya akıllı bir evin belirli bir süre sonra ışıkları veya ısıyı otomatik olarak kapatması gibi daha ayrıntılı bir ölçekte olabilir" diye ekliyor.³⁰ YZ'nin BM bünyesinde kullanım alanları oldukça geniş bir çerçeveye sahiptir. Savaşların ve çatışmaların önlenmesinden çevre felaketlerine, acil müdahaleden düzensiz göçlere ve karar mekanizmalarındaki karar destek sistemlerine kadar birçok konuda YZ uygulamaları geliştirilebilir.³¹

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine³² ilişkin muhtemel YZ katkısına gelince, 22 ülkede bu hedeflerin 2030 yılına kadar nasıl yakalanabileceğine ilişkin YZ merkezli bir çalışma yapılmıştır. Dinamik modellemenin kullanıldığı çalışmaya göre YZ katkısı en çok yoksulluk, sağlık ve eşitlik hedeflerinde olumlu katkı sunmakta, ve-

28 Walter Dorn, "Cyberpeacekeeping: A New Role For The United Nations," *Georgetown Journal of International Affairs* 18 (2018), 138-146.

29 WHO, "Issues First Global Report On Artificial Intelligence (AI) in Health And Six Guiding Principles For Its Design And Use" (Eriş. Tar. 10 Mayıs 2024).

30 UNEP, "How Artificial Intelligence is Helping Tackle Environmental Challenges" (7 Kasım 2022) (Eriş. Tar. 10 Aralık 2023).

31 Weisi Guo, Kristian Gleditsch ve Alan Wilson, "Retool AI To Forecast And Limit Wars," *Nature* (Eriş. Tar. 10 Aralık 2023).

32 Küresel Hedefler olarak da bilinen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDGs), 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refaha sahip olmasını sağlamak için evrensel bir eylem çağrısı olarak kabul edildi. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi entegre edilmiştir; devletler bir alandaki eylemin diğer alanlardaki sonuçları etkileyebileceğini ve kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği dengelemesi gerektiğini kabul etmektedirler. Ayrıca en geride kalan ülkelerin gelişimine öncelik verilmesi öngörülmektedir. UNDP, "What are the Sustainable Development Goals" (Eriş. Tar. 30 Mayıs 2024).

rimlilik ve katılımı da artırmaktadır. Her bir ülkede 17 hedefin her birisinin 2030 yılına kadar YZ katkısıyla nasıl bir seyir izleyeceğine dair kapsamlı bir analiz elde edilmiştir.³³ Her şeyden önce üretim-tüketim sürdürülebilirliğini merkeze alarak tüm devletler tarafından güçlü bir siyasi irade ve çok taraflı bağlayıcı taahhütler ortaya konarak bu hedeflerin hükümetlerin ulusal politikalarına, stratejilerine ve bütçelerine entegre edilmeleri gerekmektedir. Devletler ve devlet-dışı aktörler arasında bilginin, kaynakların ve teknolojinin paylaşılabilmesi için güçlendirilmiş iş birliği ve zayıf ülkeler lehine fedakârlık gerekmektedir.³⁴

Diğer taraftan ChatGPT BMGK'nin ilgi alanına giren silahlı müdahale, işgal ve nükleer silahlanma gibi Uİ konularında da uluslararası hukuka uygun önerilerde bulunmaktadır. Örneğin ChatGPT İsrail'in 2023 Gazze işgali ve nükleer tehdidine karşı aşağıdaki kararı önermektedir:

"BM GÜVENLİK KONSEYİ

10 Kasım 2023

"Güvenlik Konseyi Kararı: İsrail'e Yaptırım Uygulanması ve Nükleer Silahlarının İmha Edilmesi- Gazze İşgali

Güvenlik Konseyi,

İsrail'in Gazze Şeridi'ni işgali ve ülkenin nükleer silahlarını sürdürmesi endişe verici bir durum oluşturmaktadır. Bu çerçevede, BM Şartı'nın ilgili hükümleri ve uluslararası hukuk temelinde, barış ve güvenliği koruma sorumluluğumuzun bilinciyle toplandık.

Güvenlik Konseyi, İsrail'in Gazze Şeridi'ni işgal etmesini derin endişeyle kınamaktadır ve bu işgalin acilen sona erdirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

İsrail'in nükleer silah programı ve bu silahların barış ve güvenliği tehdit ettiği gerçeği karşısında, Güvenlik Konseyi, İsrail'e yönelik bir dizi yap-

33 Sharmin Nahar, "Modeling The Effects Of Artificial Intelligence (AI)-Based Innovation On Sustainable Development Goals (SDGs): Applying A System Dynamics Perspective in A Cross-Country Setting," *Technological Forecasting and Social Change* 201, (2024). Ayrıca bkz. Joseph Pelton, ve Madry Scott, "Space Systems, Quantum Computers, Big Data and Sustainability: New Tools for the United Nations Sustainable Development Goals," *Artificial Intelligence for Space: AI4SPACE 1* (2024), 53–104.

34 Örneğin küresel ısınmaya karşı alınacak önlemler henüz gelişmesini tamamlamamış ve mevcut problemlerde en az katkısı bulunan ülkeler lehine bir takım politik kabulleri içermek zorundadır.

tırım uygulanması ve ülkenin nükleer silahlarını imha etme çağrısında bulunmaktadır.

Yaptırımlar arasında, ekonomik kısıtlamalar, silah ambargosu, seyahat yasağı ve diğer diplomatik tedbirler bulunmaktadır. Bu yaptırımlar, İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki işgali sona erdirmeye ve nükleer silahlarını imha etme taahhüdünde bulunması şartına bağlanmıştır.

BM üye devletlerine, yaptırımların uygulanması ve etkili bir şekilde denetlenmesi için iş birliği yapma çağrısı yaparız.

İsrail'e, nükleer silah programını derhal sona erdirmeye ve bu silahları imha etme çağrısı yaparız. BM Genel Sekreteri'ni, yaptırımların uygulanması ve İsrail'in nükleer silahlarını imha etme sürecini izlemek ve Güvenlik Konseyi'ne düzenli olarak rapor sunmak üzere görevlendiririz.

Bu kararın uygulanması sürecinde gelişmeleri düzenli olarak değerlendirmek ve gerekli takviyeleri yapmak üzere düzenli toplantılar düzenleme kararı alırız.

Bu karar, oybirliğiyle alınmıştır.”

ChatGPT tarafından üretilen bu kararın önemi şudur: 7 Ekim’le başlayan sürecin devamında ortaya çıkan bir uluslararası problem olarak İsrail’in Gazze işgaline karşılık BMGK defalarca toplanmasına rağmen özellikle ABD’nin vetosu sebebiyle işgalin sona erdirilmesine ilişkin gerekli yaptırım kararını alamamıştır. Ancak YZ mevcut hukuk kuralları ışığı altında alınması gereken karara ilişkin tutarlı bir yaklaşım sergilemektedir. Bu durumda YZ’nın devletlerin kısır çıkar çatışmalarından arı olarak küresel düzeni gözetken bir eğilimle tavsiye verebileceği açıktır. Tabi ki bu kararın uygulanması tamamen politik düzlemde olup insan iradesine bağlıdır.

BİLGE TEKNOLOJİ: NOOPOLİTİCUS KARAR DESTEK SİSTEMİ

Bilgi teknolojilerinin insanın bilgi ile ilişkisini yeni bir ontolojik boyuta taşımasıyla beraber her geçen gün yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır. Ancak gücün dağılımını yeniden düzenleyen dijital teknolojilerin (bir tür digital farmakon)³⁵ nasıl kullanılacağı bir de-

³⁵ Teknoloji, “bilge” amaçlar için kullanılması durumunda pozitif bir değer kazanabilir. Stiegler’e göre termodinamik makinenin yani buhar makinesinin icadı ile başlayan bir “toksisite” süreci Antroposeni doğurmuştur. Stiegler, Derrida’nın “Platon’s Pharmacy” analojisinden hareketle (Platon’un Phaedrus diyalogunda “yazının icadı” hem olumlu -bilgeliliği yaygınlaştırma- hem de olumsuz -hafızayı zayıflatma- yönüyle ele

ğer sorunu olup belirgin riskler de taşımaktadır. Richard Falk 1999 yılında dönemin meydan okumasının enformasyon teknolojisini bilgi teknolojisine dönüştürmek ve sonrasında da bilgi teknolojisini “bilge teknolojiye” (wisdom technology) yükseltmek olduğunu söyler.³⁶ Buradan yola çıkarak denebilir ki anlamlı bir Noosfer³⁷ süreci, ‘sofos’a yani ‘bilge insana’ dayanmak zorundadır. Noosferin kaynağı *Nous*, insan doğasında içkin olan *Sofos*’u açığa çıkarmaktadır. Antroposen’deki³⁸ mevcut çatlakların -kaynakların sömürülmesi, iklim krizi gibi doğal ve sosyal sorunların- giderilmesi ancak sofos’un tekrardan merkeze alınması ile mümkündür. Yapay Zekâ (YZ), kadim ve modern sofos’u sentezleyerek bilge bir küresel yönetimişim organı üretme potansiyeline sahiptir.

alınmıştır), insanın ürettiği teknolojinin bir “*pharmakon*” yani hem bir zehir hem de bir ilaç olarak kullanılabileceğini iddia etmektedir. Dijital teknolojinin değer bağlamı için bkz. Bernard Stiegler, “Relational Ecology and Digital Pharmakon,” *Culture Machine* 13 (2012), 1-19. Ayrıca bkz. Felix Heidenreich ve Florian Weber-Stein, *The Politics of Digital Pharmacology* (Bielefeld: transcript Verlag, 2022).

36 Richard Falk, “*The Role of Knowledge in the Age of Globalisation. Diplomacy*” (Eriş. Tar. 25 Mayıs 2024).

37 Jeosfer-Biosfer-Noosfer: Bu üçlü katman anlayışı modern kürenin-gezegenin tasnifi açısından oldukça önemlidir. Jeosfer, kaya ve toprağın oluşturduğu litosfer ile su dünyası-hidrosfer ve atmosferin birleşiminden meydana gelen cansız dünya iken Biosfer, tüm canlıların oluşturduğu küredir. Noosfer (Zekâ-Küre) ise, altında yatan diğer iki katmandan farklı olarak insan tarafından gezegene yapılan küresel eklemelemleri ve müdahaleleri tanımlamaktadır. Noosfer, Yunancadaki nous (zekâ) ve sphaira (tabaka, küre) kelimeleri birleştirilerek türetilmiştir. Kavramı öneren ve geliştiren Vladimir Vernadsky ve Teilhard de Chardin’e göre dünyanın çevresini saran, insan düşüncesinin (veya bilincinin) bulunduğu tabakadır. Vernadsky’ye göre bu tabaka, Dünya’nın gelişimindeki üçüncü tabakadır (diğerleri sırasıyla: Jeosfer ve Biosfer). Julian Huxley’e göre Noosfer canlı düşüncenin kurduğu örümcek ağıdır. Kavram, çalışmamız boyunca önemli bir etken olarak zikredilecektir. Vladimir I. Vernadsky, *Scientific Thought as a Planetary Phenomenon* (Moskova: Nongovernmental Ecological V.I. Vernadsky Foundation, 1997), 6. Ayrıca bkz. Pierre Teilhard de Chardin, *The Phenomenon of Man* (New York: Harper and Row, 1965), 180.

38 Antroposen, insanın gezegen jeolojisinde görünür etkisinin ortaya çıkış sürecini anlatır. Genellikle birçok çalışma Antroposeni jeolojik devirlerden sonuncusu olarak kabul eder ve Amerika kıtasının keşfi sonrasında kesilen ormanların karbondioksit salınımına ve dolayısıyla küresel ısınmaya etkisini esas alır. Küresel ısınma sınırlar üzerindeki baskıyı artırarak doğal kaynakların dağılımını etkilemekte ve yönetimini zorlaştırmakta ve belki de imkânsız hale getirmektedir. Dolayısıyla uluslararası ilişkiler kapsamında birey, devlet ve sistem gibi unsurlar bu süreçten doğrudan etkilenmektedir. Antroposen jeolojik devir kavramını ilk defa Paul Crutzen tarafından 2002 yılında kullanılmıştır. İnsanın, atmosfere bıraktığı kendisinden kaynaklı karbondioksit emisyonları dolayısıyla artık bir jeolojik kuvvet (geoforce) haline geldiğini vurgulamıştır. Başlangıç olarak da James Watt’ın buhar makinesi ile başlayan sanayi devrimine atıfta bulunmuştur. Bkz. Paul Crutzen, “Geology of Mankind,” *Nature* 415/23 (2002) (Eriş. Tar. 12 Nisan 2023).

Noopoliticus³⁹ ilk yazılı kaynaklardan itibaren ‘insanlık tarihinin’ tümünü kuşatan bir tarihsel derinlikte, Hint’ten Çin’e, Yunan’dan İslam ve Batı’ya küresel mirasın parçası tüm kadim ve modern medeniyetlerin klasiklerini,⁴⁰ -yazma ve matbu- dijital ve manuel kaynaklarını içeren, genelde felsefe-bilim (felsefe, tarih, politika, hukuk vb.) ve edebiyat eserlerinin, özelde klasik ve çağdaş siyaset felsefesi ve Uluslararası İlişkiler (UI) kaynaklarının (resmi evraklar, ses, görüntü vs. de dâhil) bir Küresel Büyük Veri’nin parçası olarak, sahteciliğe karşı blockchain teknolojisini kullanan, Makine Öğrenmesi, genetik algoritmalar, ses görüntü tanıma vb. algoritmalar yoluyla kanonik bir yaklaşımla öğretilmesiyle elde edilen bir Karar Destek Sistemidir (KDS).⁴¹ Bunun için her formattaki tüm kaynakların dijital değil ise taratılarak ve daha sonra akıllı metin haline getirilerek Dijital İnsani Bilimler Analitiğine (Digital Humanities Analytics) dayalı kavramsal düğüm noktalarının çıkarılması gerekmektedir. Elde edilen harita ve içerik Homo Politicus’a bilgelik katan ve Noosferin politik-epistemolojik çerçevesini doğru bir zemine taşıyan bir veri tabanı-hafıza ve beraberinde çalışan algoritma ile teknopolitik bir bilge-gelecek tahmin motoru olarak önerilmektedir.

Noopoliticus tüm insanlığın birikimi olacağından küresel ölçekte eklektik⁴² felsefi-epistemolojik ve ontolojik kabulleri yani *ben-idraki 2.0*’ın⁴³ -küresel-ben-idrakinin- dijital yansımasını bir

39 Homo Noopoliticus (Noopolitik -Bilge Politik- İnsan)’dan türetilmiştir.

40 “Klasikler insan doğasına hitap ederek, belli bir zaman-mekân sınırı ile kayıtlı olma anlamında konjonktürel olanı aşan ve sıradan olandan farklılaşan eserlerdir.” Bkz. Ahmet Davutoğlu, *Medeniyetlerin Ben-Idraki: Medeniyet Teorisine Mukaddime* (İstanbul: Küre Yayınları, 2018), 130. Davutoğlu’nun “kurucu klasikler”, “sentez klasikler”, “yorumlayıcı-paradigmatik klasikler” ayrımları aşağıda izah edilen SOFOS I ve II hiyerarşisi için bir öneri sunmaktadır. Öte yandan klasikleri ayırtırmak için barış ve refahı hedefleyen içselleştirici eserlerin günümüze kadarki kavramsal süreçlerini, fikrîsel katkılarını-izlerini takip ederek süreklilik kazananların “klasik” olduğuna karar verebiliriz. Bu klasiklerin kendi ortamı, bağlamı ve sonrasındaki kavramsal-entelektüel süreçleri zaman-mekânsal bir zihin haritasına dönüştürülebilir. Bu harita Noopoliticus’un veri tabanı olarak kullanılacaktır.

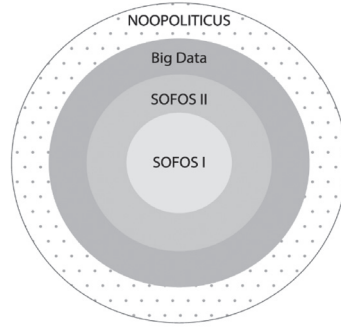
41 KDS’ler, “önceden kolayca belirlenemeyen sorunlar hakkında insanların karar vermelerine yardımcı olur. Karar vericilerin, kötü yapılandırılmış sorunları çözmek, planlamak ve yönetmek için veri tabanları ve modelleri kullanmalarına yardımcı olan interaktif bilgisayar tabanlı sistemlere verilen genel addır”. Bkz. https://tr.wikipedia.org/wiki/Karar_destek_sistemi (Eriş. Tar. 25 Mayıs 2024).

42 YZ teknolojileri sayesinde tam bir küresel eklektizme ulaşmak mümkündür. Hatta bu eklektizmin oranını ve unsurlarını da ayarlamak mümkündür.

43 “Ben-idraki 2.0” medeniyetlerin kuruluşunda etkin rol alan ve onların zihniyetlerini, dünya görüşlerini yansıtan felsefi-ontolojik kabuller anlamında kullanılan ben-idraki tanımlamasından yola çıkan bir kavramdır. Ben-idraki 2.0, önceki kul-

çekirdek olarak bünyesinde yaşatacaktır. Herhangi bir karar verme sürecine eklemlendiğinde adeta kişilerin zihin dünyalarında, kitapların satır aralarında dolaşarak, klasikleri özümseyerek ve yorumlayarak otomatik çıkarımlar ve akıl yürütme yoluyla, gerekçesini ve dayanağını da açıklayarak, istenilen kategori veya epistemolojik gelenek ve bağlamda öneriler veya tahminler üretebilecektir. Noopoliticus, başta ulusal düzeyde olmak üzere BM bünyesinde supranasyonel küresel yönetim organı olarak çalışma potansiyeline sahiptir ve dijital küreselleşme⁴⁴ sürecinin en önemli meyvelerinden birisi olacaktır.⁴⁵ Bu platformun değişik ölçeklerde uyarlanmış versiyonlarının günlük dijital küreselleşme süreçlerine yansıtılması, filizlenen küresel-ben-idrakinin olgunlaşmasına katkıda bulunacaktır.

Noopoliticus'un temelde klasikler üzerine inşa edilecek olup, Sofos I ile klasik kaynakları, Sofos II ile modern kaynakları ve bunlara ilaveten dijital küreselleşme

lanımından farklı olarak farklı kimliklerin oluşturduğu, mevcut ben-idraklerinin bir sentezi olarak küresel sorunlara -politik ve çevresel- karşı geliştirilen ortak bilinci ve ortak aklı ifade eden küresel-ben-idrakidir. Ben-idraki kavramsallaştırması için bkz. Ahmet Davutoğlu, "Medeniyetlerin Ben-İdraki," *Divan İlmi Araştırmalar Dergisi* 1 (1997).

44 Dijital küreselleşme, dijital ekonomi ile özdeşleşen ve yeni teknolojik ekonomik yapılanmayı merkeze alan bir olgu olarak tanımlanırken (ekonomik bilgi akışı) burada dijital küreselleşmeyi daha geniş anlamıyla sosyal medya, YZ vb. siber-uzay teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla ortaya çıkan sınırları aşan fikir hareketlerini ve etkileşimlerini de dikkate alan bir anlamda kullanıyoruz.

45 Noopoliticus, iklim krizi, göçler ve sığınmacılar, gelir adaletsizliği, temsil eksikliği gibi küresel sorunlarda egemenlere (devletlere) ilave yükümlülük yükleyerek bir anlamda Richard Haas'ın "*egemen yükümlülük*" anlayışına uygun çözümler önerecektir. "*Egemen yükümlülük*" kavramı bir ülkenin yabancı ülkelere karşı borçlu olduğunu varsayar ve İnsan Hakları Beyannamesi ve Soykırım Sözleşmesi ve soykırma karşı Koruma Sorumluluğu (Responsibility to Protect) çerçevesinde devletlerin kendi sınırları içerisindeki uygulamalara saygı duyarken dış dünyaya olan bağımlılıkları dolayısıyla bir yükümlülük taşıdıkları zorunluluğunu da ifade eder. Egemen yükümlülük, klasik sınır kavramını reddetmez ancak yetersiz olduğunu söyler. Haas'a göre egemen yükümlülük üzerine kurulacak bir dünya düzeni idealist değil realist bir çağrıdır. Benzer şekilde Falk'un "*insani küresel yönetim*" ve "*küresel topluluk*" kavramı, Davutoğlu'nun "*kapsayıcı küresel yönetim*" kavramı küresel-ben-idrakinin eğilimine paralel bir şekilde YZ destekli olarak ortaya çıkabilecek küresel Noopolitik bir dünya düzeninin karakteristik özelliklerini taşımaktadırlar. Richard Haass, "World Order 2.0: The Case for Sovereign Obligation," *Foreign Affairs* 96/1 (Ocak-Şubat 2017).

sürecinde ortaya çıkmış ve 2024 itibarıyla 118 Zetabyte’a ulaşmış Büyük Veri’yi kaynak olarak kullanacaktır. Diyagramdan da anlaşıldığı gibi Noopoliticus’u oluşturan katmanlar arasında bir hiyerarşi söz konusudur. Çekirdeğinde “Sofos” bulunur ve algoritmalar bu sıra düzenine bağlı kalarak çalışacaklardır. Örneğin Büyük Veri Sofos I ve II katmanlarıyla girişim yaparak- etkileşimde bulunarak veya onların süzgecinden geçerek niteliksel ve niceliksel bir değerlendirme elde edecek ve bu değer veri tabanına her yeni bilgi girişinde kaydedilecek ve kullanıcıya zamansal, mekânsal ve kavramsal harita sunulacaktır. SOFOS süreçleriyle ilişkilendirilmeyen bir Büyük Veri yapısı normları ve etiği içermeyeceğinden ilişkileri araçsal olarak değerlendirip sadece korelasyona indirgeyerek tartışmalı tahmin ve önerileri üretecektir. Bu tür bir veri yapısı iktidarların politik emelleri için baskı aracına dönüşme potansiyelini taşımaktadır. Oysa Noopoliticus önerimizin bünyesinde barındırdığı Sofos süreçleri tarihsel bilgeliği merkeze almaktadır.

Büyük Veri’nin anlamına, “ufukların kaynaşması” bağlamında yeni bir hermenötik boyut kazandıran bu süreçler “*verstehen 2.0*”⁴⁶ olarak tanımlanabilir. Noopoliticus, bu teknolojik⁴⁷ “anlamadan” yola çıkarak, belirli sosyo-politik davranışlara ilişkin geliştirmiş olduğu tahmin ve yönlendirmelerin geri-beslemelerini de alarak bir tür eleştirel düşünce kanalı da açacaktır. Bu sayede öznel ile kendisi arasında sürekli bir etkileşim ve müzakere imkânı oluşacaktır. Hızlı yayılan ezbere dayalı enformasyon süreçlerinden farklı olarak değer taşıyan özelleşmiş bir bilginin içselleştirilmesini merkeze alacaktır. Diğer taraftan makinelerin ve algoritmaların değerleri olmayacağına dair yaygın kanaat yanlıştır. YZ niteliksel ve niceliksel

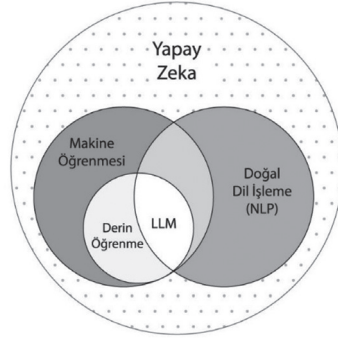
46 Verstehen (anlama) aslında iki farklı ufuk kaynaşmasıdır; bu kavram geçmişle bugün arasındaki sonsuz, sınırsız diyaloga işaret eder. Ayrıca anlamlar üzerinden toplumsal düzeni açıklama çabasıdır. Verstehen 2.0, YZ sayesinde Büyük Veri’yi Sofos I ve II üzerinden anlama süreci olarak temayüz etmiştir. Temel olarak YZ’nin programlandığı parametreler veya eğitime amacı çerçevesinde örüntüleri keşfetmek için algoritmaları kullanarak bilgiyi işleme, analiz etme ve yorumlama kabiliyeti, bir tür “*verstehen*” olarak tanımlanabilir. YZ, Büyük Veri ve etrafında gelen kaotik bilgiye bir nazar (theoria- yukarıdan bakış) yani insanın kendisine bütüncül bakışını mümkün kılmıştır. İnsanın ürettiği bilgiye ilişkin ilk defa tam bir kuşatıcılıkla anlamlandırma ve buradan da geleceğe ilişkin tutarlı bir tahmin mekanizması imkânı elde edilmiştir. Diğer taraftan YZ, insanın dış dünyayı anlamak için kullandığı bilişsel süreci sınırlı da olsa taklit eder ancak YZ’nin bilinç düzeyi primitif olup empati yeteneği de henüz tam gelişmemiştir. Verstehen için bkz. Ezgi Ece Çelik, “Gadamer’in Hermeneutik Ufku ve Nietzsche’nin Perspektivizmi,” *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 15 (2013), 131.

47 Teknoloji tarafından üretilen, ortaya çıkarılan anlamındadır.

kabiliyetini etik ilkeler çerçevesinde ahlaki açmazları çözmek için kullanabilir.⁴⁸

Ortaya çıkan bilgi küresi, matematiksel bir modele dönüştürülerek düğüm noktaları üzerinden korelatif ilişkiler ağı ortaya çıkarılacaktır. Niteliksel değer nitelik belirten ve önceden belirlenmiş kıstaslarla olan kavramsal ilişkiyi, niceliksel değer ise bir bilgi parçasının Sofos kaynak yapısına dayalı algoritmalarla elde edilecek geometrik güzergâhını -kavramların vektörel temsili- ifade edecek, sosyal bilim-doğa bilimi dolanıklığında bir yapı elde edilecektir. Tahminci (predictive) analitik, reçeteci (prescriptive) analitik, metin analitiği, mekânsal analitik, sosyal ağ analitiği, dijital insani bilimler analitiği gibi tekniklerden oluşan geniş bir analiz yeteneğine sahip olacaktır.

Noopoliticus'un politik bir öneri-tahmin üretimi, sıkı tanımlanmış bu yapı çerçevesinde, GPT (Generative Pre-Trained Transformers), NLP (Natural Language Processing) ve LLM (Large Language Models) benzeri derin öğrenme tekniğinde üretilmiş milyarlarca parametreyi dikkate alan YZ türlerine benzer algoritmalarla sağlanacaktır.⁴⁹

48 Makine etiği (machine ethics veya computational ethics) kavramı için bkz. Michael Anderson ve Susan Leigh Anderson, *Machine Ethics* (Cambridge University Press, 2011).

49 ChatGPT de önceden eğitilmiş dil modellerini kullanmaktadır. Nöral networkleri kullanan Üretken YZ türlerinin en gelişmiş versiyonu, ChatGPT-4'te kullanılmaktadır. Bu YZ mimarileri, büyük miktardaki verinin önceden öğretilmesiyle insan-benzeri cevapların ve diyalogların üretilmesine imkân tanımaktadır. Bkz. World Economic Forum, "Generative AI: A Game-Changer Society Needs To Be Ready For" (Eriş. Tar. 9 Ocak 2023). Ayrıca LLM için bkz. Rick Merritt, "What is a Transformer Model?" *NVIDIA Blog* (Eriş. Tar. 30 Mayıs 2024). Diğer taraftan ChatGPT'nin performansını iyileştirmek için, denetimli öğrenme ve pekiştirmeli öğrenme amaçlı olarak insan eğitmenler kullanıldı. Denetimli öğrenme durumunda, modele, eğitmenlerin her iki tarafı da (insan ve YZ) oynadığı konuşmalar sağlandı. Pekiştirme adımı, insan eğitmenleri önce modelin önceki bir konuşmada oluşturduğu yanıtları sıraladı. Bu sıralamalar, Yakın Politika Optimizasyonunun (PPO) birkaç yinelenmesi kullanılarak modelin daha da ince ayarlandığı "ödül modelleri" oluşturmak için kullanıldı. Öncülü InstructGPT'den farklı olarak ChatGPT, karşı olgusal istemleri kabul ederek ve potansiyel olarak rahatsız edici çıktıları filtreleyerek zararlı ve aldatıcı yanıtları azaltmaya çalışır. Ayrıca önceki yönlendirmeleri hatırlar ve kişiselleştirilmiş bir terapist olarak kullanılabilir. Bkz. Sourabh Jain, "ChatGPT is a new AI chatbot that can find errors in your code and write you a story | Crazy Engineer," *Business Insider India* (7

Transformers olarak da adlandırılan ve henüz pdf formatındaki kütüphanelerine ulaşımı olmadığından ve de bir tür akıl yürütme-ye (reasoning) dayanmadıklarından emekleme çağında olan bu YZ türleri çok yakın bir zamanda Noopoliticus çerçevesine uygun linguistik çözümleme ve modelleme imkânına kavuşmuştur.

Sofos I ve II yapıları başta Uİ uzmanları olmak üzere disiplinlerarası bir daimî heyet tarafından ilgili diğer bilimsel uzmanlıkların da gerektiğinde desteğine başvurularak içselleştirici bir yöntemle oldukça geniş bir çerçevede titizlikle kurulacaktır. Katmanların sınırları ve tanımlamaları şeffaf bir şekilde kamuoyu ile paylaşılacaktır. Bu mimari yapı ve veri tabanları açık kaynak kodlu olarak tasarlanıp şeffaflık ilkesini de gözeterek değişime açık tutulacaktır. Ayrıca algoritmaların da aynı heyet tarafından önyargı⁵⁰ içerip içermediğine, taraflı veya dışlayıcı olup olmadığına bakılacak ve ancak zafiyet içermediği anlaşıldığında onaylanacaktır. Fikirlerin ve kavramların orijinal dildeki anlamı ile sonraki tercümelerinde aldığı anlam da titizlikle dikkate alınacak, farklı epistemolojik ve ontolojik gerçekliklerde kavramların ve fikirlerin evrimi takip edilecektir. Ancak bir bilgi-değer çatışması durumunda ilgili hiyerarşi çerçevesinde bu uyumsuzluklar da izlenebilecek, ASI (Artificial Swarm Intelligence)⁵¹ benzeri algoritmalarla fikirler sentezlenerek yakınlaştırılabilir. Diğer taraftan ChatGPT'nin genellikle çev-

Aralık 2022). LLM'lerin, insan dili derlemesinde var olan sözdizimi, anlambilim ve "ontoloji" hakkında somutlaşmış bilgi edinebilmenin yanı sıra, aynı zamanda külliyatta bulunan yanlışlıkları ve önyargıları da edindikleri düşünülmektedir. Bkz. OpenAI, "Better Language Models and Their Implications" (Eriş. Tar. 24 Mayıs 2024).

50 Önyargı özellikle veri seçimi esnasında veya algoritmanın modellenmesi safhasında gerçekleşebilir. Eğitim veri kümesinin unsurları ve modelin yapısı şeffaf ve adil olmalıdır. Makine öğreniminde adalet ve algoritmik önyargının neden olduğu zararın nasıl önleneceği üzerine yapılan çalışmalar, YZ içerisinde ciddi bir akademik çalışma alanı haline geldi. YZ algoritmasından zarar gören kişiler konu hakkında bilgilendirilme hakkına sahiptirler. Bkz. Brian Christian, *The Alignment Problem: Machine Learning And Human Values* (W. W. Norton & Company, 2020). Ayrıca Noopoliticus küresel sentezi ve kapsamı öngördüğünden devletlerin çıkarlarından üstünde insanlığın ortak çıkarlarına odaklanacak şekilde kurgulanması önerilmektedir.

51 Swarm yani sürü davranışı benzer boyutlarda olan ve bir araya gelen kümelenmiş hayvanların aynı yerde gezmeleri ya da kitle halinde hareket etmeleri yahut da aynı yöne doğru göç etmeleri ile sergilenen toplu bir davranıştır. Daha soyut bir bakış açısından sürü davranışı kendi kendine hareket edebilen varlıkların kitle halinde birlikte hareket etmeleri ile sergiledikleri davranıştır. Matematiksel modelleme yapının bakış açısından merkezi bir koordinasyon içermeden bireylerin izlediği basit kurallardan oluşan ve beliren davranış biçimidir. Sürü davranışı ilk olarak 1986 yılında boids adı verilen program ile simüle edilmiştir. Bkz. Craig W. Reynolds, "Flocks, Herds And Schools: A Distributed Behavioral Model," *Computer Graphics* 21/4 (1987), 25-34.

reci, sol-özgürlükçü bir görüş sergilediği gözlemlenmektedir.⁵² Noopoliticus bundan farklı olarak yaptığı öneri ve tahminlerin dünya görüşü bağlamını da açıklayacak veya bu konuda verilecek yönergeyle değişik felsefi ve ideolojik yaklaşımlarla önerilerde bulunabilecektir.

Noopoliticus'a primitif bir örnek teşkil etmesi açısından ChatGPT'den Kant'ın düzensiz göçlerle ilgili yaklaşımının ne olabileceği sorulduğunda şu cevap gelmektedir:

"...Kant'ın evrensel insan haklarına dayalı etik görüşleri, insanların onuruna saygı gösterilmesi gerektiğini ve her insanın temel haklara sahip olduğunu savunur. Bu çerçevede Kant, düzensiz göçlerin insan hakları açısından ele alınmasını destekleyebilirdi. Ona göre her insanın, yaşamak, özgürce dolaşmak ve kendisine yaşam kurmak gibi temel haklara sahip olması gereklidir. Kant'ın "Evrensel Yasa Kavramı" adlı eserinde ortaya koyduğu "kategorik imperative" (kategorik buyruk) ilkesi de düzensiz göçler konusunda bir perspektif sunabilir. Bu ilkeye göre, insanlar kendi eylemlerinin temelinde yatan ilkeyi evrensel olarak kabul edebilmelidir. Dolayısıyla düzensiz göçlerle ilgili olarak Kant, göçmenlerin insan haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini, ihtiyaçlarının karşılanması için temel ilkelerin oluşturulması gerektiğini savunabilirdi."

Benzer şekilde Kınalızade Ali Çelebi'nin küresel ısınmaya yaklaşımı sorulduğunda, *"Osmanlı toplumunda çevre koruma ve sürdürülebilirlik konusunda farkındalık olduğunu, bu bağlamda kendisinin doğal dengeyi korumaya önem veren, israfın engellenmesi gerektiğini savunan ve insanların çevreye karşı sorumluluklarını hatırlatan bir yaklaşım benimseyeceği"* cevabını vermektedir. Aynı sorunun Farabi için düzenlenmiş cevabında Farabi, *"savunduğu adalet ve toplumsal düzen ilkeleri çerçevesinde küresel iş birliğini ve diplomasi ile sera gazı emisyonlarının azaltulmasını, küresel ısınmadan en çok etkilenen toplumların korunmasını ve adaletli çözümler bulunmasını"* önermektedir. Şüphesiz ChatGPT henüz Pdf kütüphanelerine ulaşamadığından dar kapsamı sebebiyle tahminlerinde yeterince güçlü görünmemektedir. Noopoliticus'un birincil kaynakları doğrudan taranmış Pdf'ler ve dijital kaynaklar olacağından yorum ve isabet en üst düzeyde olacaktır.

Ayrıca Noopoliticus yaşayan çevreye bırakıldığında ortama adapte olacak, Büyük Veri dinlemesi yapacağından gelen bilgileri

⁵² Jochen Hartmann, Jasper Schwenzow ve Maximilian Witte, "The Political Ideology Of Conversational AI: Converging Evidence On Chatgpt's Pro-Environmental, Left-Libertarian Orientation," *Archive* (Eriş. Tar. 30 Mart 2024).

yorumlayarak anlık olarak öneri ve tahminler yapabilecektir. Bir taraftan gezegensel sınırlarla alakalı binlerce sensör bilgisini değerlendiren diğer taraftan YZ destekli sosyal medya verileri üzerinden yeni ortaya çıkan kaynaklarla ilgili anlık değerlendirmeler yaparak bir öneri-tahminde bulunabilecektir. Dolayısıyla NOO-POLITICUS, her daim değişken olan Büyük Veri’yi birer kıstas-mihenk taşı olan Sofos I ve II katmanlarıyla reaksiyona sokarak onların zihninden yorum-tahmin ürünü elde edecektir. Sosyal medya ve benzeri yapılar üzerinden vatandaş ile bir etkileşimin olduğu versiyonları söz konusu olduğundan hem küresel hem de ulusal düzeyde “algoritmik yönetim” söz konusu olacaktır.

Diğer taraftan Noopoliticus’un kapasitesi Sofos’a dayalı algoritmik süreçleri çalıştırmakla sınırlı değildir. Karar ortamından topladığı verileri analiz ederek jeopolitik risk değerlendirmesi yapmak, muhtemel senaryo simülasyonları yapmak, kriz yönetmek, çatışma analizi yapmak, uzman görüşü sağlamak, ekonomik ve hukuki değerlendirme, antlaşma analizi yapmak ve müzakere süreci yürütmek gibi önceden ortaya koyduğumuz YZ siyasi uzman sisteminin karar destek sisteminin- yeteneklerini tam anlamıyla kuşatacaktır.

Noopoliticus’un ulusal ölçekte versiyonlarının üretilmesi durumunda ulusal çıkarlar, hedefler ve stratejiler yerel şartlarda tanımlanarak farklı bir model oluşturulacaktır. Ayrıca hedef ülkelerin stratejilerine ilişkin sürekli güncellenen veri tabanları da hazırlanmalıdır. Birey bazında dijital diplomasi ve dış politika karar verme süreçlerinde, devlet bazında algoritmik yönetiminde, sistem bazında supranasyonel yapılarda bir YZ danışmanı olarak kullanılma potansiyeli yüksektir. Dijital küreselleşme sayesinde YZ’nin katma değeri en yüksek ürünü Noopoliticus olacak, Uİ’nin dar çerçevesine zengin, adil ve tutarlı bir entelektüel zemin getirerek ChatGPT benzeri platformların yerine geçecektir.

Weiss ve Wilkinson’a göre Uİ çalışmaları, geçmişteki yönetim süreçlerini inceleyerek, hangi “organizasyon formlarının” hangi ülkeleri refaha sürüklerken diğerlerinin yoksullukla mücadele etmek zorunda kaldığını, “belirli rejim ve *medeniyetlerin*” başarı ve yok oluşlarına nelerin sebep olduğunu, otoritenin nasıl uygulanıp tarihsel güç değişiminin nasıl gerçekleştiğini, tüm “büyük ve küçük yönetim örüntülerini” ortaya koyarak günümüze ve geleceğe ilişkin “en iyisi” için önerilerde bulunması gerekir.⁵³ Bu bağlamda

53 Thomas G. Weiss - Rorden Wilkinson, “Global Governance to the Rescue: Saving International Relations?” *Global Governance* 20 (2014), 19-36.

Noopoliticus'un Sofos I ve II yapılarıyla bütün insanlığın epistemolojik birikimine hâkim olması sebebiyle, düzene katkı veren unsurların neler olduğu ve ne tür örüntüler oluşturduğuna dair analizi en iyi şekilde yaparak, şimdi ve gelecekte nasıl bir küresel yönetim tasavvur etmemiz gerektiğine dair bir çerçeve sunması mümkündür. Her iki yazarın da Uİ biliminin "bir uçurumun kenarından kurtuluşuna" çözüm olarak tarihsel analizi bir başlangıç olarak önermesi, YZ'li Uİ yaklaşımı Noopoliticus'un ne kadar kritik bir rol oynayacağını da göstergesidir.

"Küresel demokrasi"⁵⁴ ideale önemli katkıda bulunacak olan Noopoliticus'un tüm insanlık birikimi olan klasikleri merkeze alması, küreselleşmeyi Batı-merkez ve Doğu-çevre yapısından kurtararak dijital küreselleşmenin getirdiği geniş bir epistemolojik spektrumda gelecek inşa etmesini mümkün kılacaktır. Geçmiş, günümüz ve gelecek dünyalarının örüntülerini merkeze alan Noopolitik düzen, 'negentropik' (entropiyi yani düzensizliği azaltan, düzen sağlayıcı) karaktere sahip Noopoliticus benzeri teknopolitik yapılar üzerinde yükselecektir.

SONUÇ YERİNE

YZ'nin ve özelde algoritmaların politik karar verme süreçlerindeki etkinliği her geçen gün artmakta ve beraberinde belirgin tartışmalara da yol açmaktadır. Algoritmik Yönetişim eğer Noopoliticus benzeri bir yapılanmayı temel alırsa ve gerekli organizasyonel karar mekanizmalarını kurabilirse önyargı ve güven sorunu büyük oranda aşılacaktır.⁵⁵ Devlet altı bir sistem öneren algoritmik yönetim olgusu doğal olarak devlet-üstü algoritmik bir düzen yapısı ile entegre olma kapasitesine sahip olacaktır. Algoritmik Yönetişim'in

54 "Küresel demokrasi toplumun desteğini almış politika yapıcıların insanlığın yüzyıllardır birikmiş uzun ve acı tecrübelerine ve ortak değerlerin katılımcı erdemlerine dayanan motive edici iradesinin bir ürünü olabilir. Ulusal, bölgesel ve küresel çapta bu türden katılımcı, kucaklayıcı ve kapsayıcı/içselleştirici bir yaklaşımın yegâne önkoşulu, bu defa yeni bir dünya savaşına girmeden gerçekleştirilmesidir." Ahmet Davutoğlu, *Sistemik Deprem ve Dünya Düzeni*, (2020), 188.

55 YZ'nin gelişen süreç içerisinde gerek önyargılar gerekse şeffaf olmama gibi problemler başta olmak üzere ciddi endişeleri beraberinde getirdiği açıktır. Bu bağlamda küresel çapta düzenlemeler yapılması şarttır. YZ platformlarının algoritmik veri yapısının bağımsız ve yetkin etik kurullar tarafından denetlenmesi şarttır. Aksi takdirde telafisi zor sonuçlarla karşı karşıya kalınacaktır. Noopoliticus gerekli etik denetim ve kısıtlamaların etkin olduğu bir sistemi önermektedir.

kapsamı henüz dar bir seviyede iken etik ilkeler konusunda da akademik ve hukuki çalışmalar yapılmalıdır.

Devletlerin Genel Kurul'da oy kullanarak iradelerini ortaya koydukları karar mekanizmaları ve uluslararası hukuk çanağından oluşan BM yapısı küresel ekolojik ve politik problemlere çözüm üretmediği bir gerçektir. YZ'nin supra-nasyonel bir kurum olan BM bünyesindeki mevcut kullanım alanları geleceğe ilişkin belirsizlik ipuçlarını da bünyesinde barındırmaktadır. BM'nin yapısındaki en temel sorun Genel Kurul ile Güvenlik Konseyi arasındaki yetki dağılımıdır. Bu bağlamda BM Genel Kurulunda yüksek-ezici çoğunlukla kabul görmüş kararlar BM Güvenlik Konseyi onayına konu olmadan doğrudan kabul edilmeli; yarıya yakın oranlarda kabul gören kararlar ise Noopoliticus benzeri YZ platformunun onayından geçmesi durumunda bunlar için de yine Güvenlik Konseyi onayı şartı aranmamalı, aksi durumlarda ise Güvenlik Konseyi veto yetkisi söz konusu olabilmelidir. Böylelikle Güvenlik Konseyi daimî üyesi olmanın jeopolitik bir avantaja dönüştürülme ihtiyacı azalacağından, gereksiz yere daimî üye olma çabaları da son bulabilir.

Gerek Algoritmik Yönetişim gerekse BM YZ çalışmalarından da anlaşılacağı gibi YZ artık devlet ve devlet üstü karar mekanizmalarında derinlik kazanmaktadır. Bu bağlamda ortaya konan çalışmaların özellikle de BM YZ çalışmalarının daha sağlıklı ve kapsayıcı ilerleyebilmesi için sosyo-politik ve sosyo-ekonomik adaleti merkeze alan bir karar destek sistemi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Elbette ki böyle sistem yapısı üzerinde öncelikle politik olarak ittifak etmek gerekecektir. Noopoliticus bir anlamda neyin üzerinde ittifak edilmesi gerektiğini ortaya koyan bir öneridir. Üzerinde herkesin ittifak edebileceği bir değer olarak *Nous*'un tüm zamanlar ve tüm mekânlardan süzölmüş küresel birikimi olan yeni bir Büyük Veri anlayışı üzerine inşa edilen, -Weiss'in, siyasi organizasyonun en iyisine ulaşmak için tarihsel analizden başlanması gerektiğine ilişkin önerisine de uygun olarak- geçmiş örüntülerini günümüze ve geleceğe taşıyan Noopoliticus -Karar Destek Sistemi- olarak teşkil ettiğinde YZ uluslararası sistemin "negentropik" (negatif entropi yani düzen sağlayıcı) bir aktörü seviyesine çıkmış olacaktır. NOOPOLITICUS platformunun karar hiyerarşisindeki konumuna bağlı olarak *Küresel Noopolitik Düzen*, daha adil ve paylaşımcı, yakınsama ile barış ve esenliği artırıcı çatışma ve ayrışmayı azaltıcı, doğa ile barışık bir uluslararası düzen -optimum düzen- imkanını temsil etmektedir.

KAYNAKÇA

- Alavi, Daanish Masood vd. "Using Artificial Intelligence for Peacebuilding." *JPD* 17/2 (2022): 240.
- Alcázar, Diego ve Manuel Muñiz. "European Tech Insights 2019." *Center for the Governance of Change* (Eriş. Tar. 25 Aralık 2023).
- Anderson, Michael ve Susan Leigh Anderson. *Machine Ethics*. Cambridge University Press, 2011.
- Baxter, Brian. "ROSS Intelligence Lands Another Law Firm Client, Law." (Eriş. Tar. 30 Nisan 2024).
- Beer, David. "The Social Power Of Algorithms, Information." *Communication & Society* 20/1 (2017): 1-13.
- Bilich, Jordan vd. "Faster Peace Via Inclusivity: An Effective Paradigm To Understand Populations in Conflict Zones." *AI For Social Good Workshop At Neurips*. Vancouver, Canada: 2019.
- Bjinternetcourt. "Beijing Internet Court Launches Online Litigation Service Center." (Eriş. Tar. 10 Mayıs 2024).
- Broussard, Meredith. "Opinion | When Algorithms Give Real Students Imaginary Grades." *The New York Times* (Eriş. Tar. 25 Nisan 2024).
- Brown, Dalvin. "The United Nations is Turning To Artificial Intelligence in Search For Peace in War Zones." *Washington Post* (Eriş. Tar. 20 Mayıs 2024).
- Christian, Brian. *The Alignment Problem: Machine Learning And Human Values*. W. W. Norton & Company, 2020.
- Colarsei, Michael ve Zuhaib Mahmood. "Do The Robot: Lessons From Machine Learning To Improve Conflict Forecasting." *Journal of Peace Research* 54 (2017): 193-214.
- Crutzen, Paul. "Geology of Mankind." *Nature* 415/23 (Eriş. Tar. 12 Nisan 2023).
- Çalışkan, Ahmet Selami. *Yapay Zekâ ve Uluslararası İlişkiler: Küresel Noopolitik Düzenin İmkânı*. İstanbul: Küre Yayınları, 2024.
- Çelik, Ezgi Ece. "Gadamer'in Hermeneutik Ufku ve Nietzsche'nin Perspektivizmi." *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, sy. 15 (2013).
- Davutoğlu, Ahmet. *Medeniyetlerin Ben-İdraki: Medeniyet Teorisine Mukadime*. İstanbul: Küre Yayınları, 2018.
- Dorn, Walter. "Cyberpeacekeeping: A New Role For The United Nations." *Georgetown Journal of International Affairs* 18 (2018): 138-146.
- Falk, Richard. "The Role of Knowledge in the Age of Globalisation. Diplomacy." (Eriş. Tar. 25 Mayıs 2024).

- Guo, Weisi; Kristian Gleditsch ve Alan Wilson. "Retool AI To Forecast And Limit Wars." *Nature* (Eriş. Tar. 10 Aralık 2023).
- Hartmann, Jochen; Jasper Schwenzow ve Maximilian Witte. "The Political Ideology Of Conversational AI: Converging Evidence On Chatgpt's Pro-Environmental, Left-Libertarian Orientation." *Archive* (Eriş. Tar. 30 Mart 2024).
- Hattotuwa, Sanjana. "Big Data And Peacebuilding, Stability." *International Journal of Security & Development* 2 (2013): 1-3.
- Heald, David. "Transparency: The Key to Better Governance?" (British Academy, 2006).
- Heidenreich, Felix ve Florian Weber-Stein. *The Politics of Digital Pharmacology*. Bielefeld: transcript Verlag, 2022.
- Ho, Daniel E. ve David Freeman Engstrom. "Artificially Intelligent Government: A Review and An Agenda." *Research Handbook on Big Data Law*, ed. Roland Vogl, Northampton. MA: Edward Elgar Publishing, 2021.
- Jain, Sourabh. "ChatGPT is a new AI chatbot that can find errors in your code and write you a story | Crazy Engineer." *Business Insider India* (7 Aralık 2022).
- Johnston, Lachlan. "There's an AI Running for the Mayoral Role of Tama City, Tokyo." *OTAQUEST* (Eriş. Tar. 30 Mart 2024).
- Kahraman, Ahmet. "Ahlak-ı Alai." *İslam Ansiklopedisi* (Eriş. Tar. 5 Aralık 2023).
- Katzenbach, Christian ve Lena Ulbricht. "Algorithmic Governance." *Internet Policy Review* (Eriş. Tar. 15 Nisan 2024).
- KOHA. "The American President Who Was Afraid To Turn On The Lights in The White House." (Eriş. Tar. 15 Aralık 2023).
- Lambert, Keith. "Could Artificial Intelligence Replace Our Teachers." *Education World* (Eriş. Tar. 01 Mayıs 2024).
- Masood, Daanish ve Martin Waehlich. "AI And Global Governance: Robots Will Not Only Wage Future Wars But Also Future Peace." UN University Centre for Policy Research, 2019.
- McCormick, Tim. "A Brief Exchange With Tim O'Reilly About "Algorithmic Regulation." (Eriş. Tar. 20 Şubat 2024).
- Merritt, Rick. "What is a Transformer Model?" *NVIDIA Blog* (Eriş. Tar. 30 Mayıs 2024).
- Nahar, Sharmin. "Modeling The Effects Of Artificial Intelligence (AI)-Based Innovation On Sustainable Development Goals (SDGs): Applying A System Dynamics Perspective in A Cross-Country Setting." *Technological Forecasting and Social Change* 201 (2024).

- O’Neil, Kathy. *Weapons of Math Destruction*. USA: New York Times Notable Books, 2016.
- OpenAI. “Better Language Models and Their Implications.” (Eriş. Tar. 24 Mayıs 2024).
- Pelton, Joseph ve Madry Scott, “Space Systems, Quantum Computers, Big Data and Sustainability: New Tools for the United Nations Sustainable Development Goals.” *Artificial Intelligence for Space: AI4SPACE 1* (2024): 53–104.
- Perera, Suda. “To Boldly Know: Knowledge, Peacekeeping And Remote Data Gathering in Conflict-Affected States.” *International Peacekeeping* 24 (2017): 803–822.
- Perez, Oren. “Collaborative e-Rulemaking, Democratic Bots, and the Future of Digital Democracy.” *Digital Government: Research and Practice* 1/1 (31 January 2020): 13.
- Perry, Chris. “Machine Learning And Conflict Prediction: A Use Case. Stability.” *International Journal of Security and Development* 2 (2013): 1–18.
- Reiling, Dory. “Courts and Artificial Intelligence.” *CCBE* (Eriş. Tar. 15 Nisan 2024).
- Scherer, Maxi. “Artificial Intelligence and Legal Decision-Making: The Wide Open? Study on the Example of International Arbitration.” *Queen Mary School of Law Legal Studies Research Paper* 318 (Eriş. Tar. 23 Mayıs 2019).
- Schindler, Eckard. “Judicial Sysytems Are Turning To AI To Help Manage Its Vast Quantities of Data and Expedite Case Resolution.” *IBM* (Eriş. Tar. 20 Mayıs 2024).
- Spatola, Nicolas ve Karl F. Maccorman. “Why Real Citizens Would Turn to Artificial Leaders.” *Digit. Gov.: Res. Pract.* 2, 3, Article 26 (July 2021).
- Stiegler, Bernard. “Relational Ecology and Digital Pharmakon.” *Culture Machine* 13 (2012): 1-19.
- Teilhard de Chardin, Pierre. *The Phenomenon of Man*. New York: Harper and Row, 1965.
- Todd, Leopold. “A Professor Built An AI Teaching Assistant For His Courses - And It Could Shape The Future Of Education.” *Business Insider* (Eriş. Tar. 10 Mart 2024).
- Tokyo Sports, “Articles.” (Eriş. Tar. 26 Mayıs 2024).
- U.N. “Global Digital Impact.” (Eriş. Tar. 25 Aralık 2023).
- UNDP. “Digital Strategy 2022-2025.” (Eriş. Tar. 15 Mayıs 2024).
- UNDP. “What are the Sustainable Development Goals.” (Eriş. Tar. 30 Mayıs 2024).

- UNECE. “We Need To Build Digital Diplomacy For A Sustainable And Inclusive Future.” (Eriş. Tar. 15 Aralık 2023).
- UNEP. “How Artificial Intelligence is Helping Tackle Environmental Challenges.” (7 Kasım 2022) (Eriş. Tar. 10 Aralık 2023).
- United Nations. “Secretary-General’s Strategy On New Technologies.” (September 2018).
- Vinuesa, R., Azizpour, H., Leite, I. vd. “The Role Of Artificial Intelligence in Achieving The Sustainable Development Goals.” *Nature Commun* 11/233 (2020).
- Vernadsky, Vladimir I. *Scientific Thought as a Planetary Phenomenon*. Moskova: Nongovernmental Ecological V.I. Vernadsky Foundation, 1997.
- Warrel, Hellen. “Time For AI To Pull Up A Chair To The Negotiating Table.” *Financial Times* (Eriş. Tar. 15 Aralık 2023).
- Wählich, Martin. “Big Data, New Technologies, And Sustainable Peace: Challenges And Opportunities For The UN.” *Journal of Peacebuilding and Development* 15/1 (2020): 122–126.
- Weiss, Thomas G. ve Rorden Wilkinson. “Global Governance to the Rescue: Saving International Relations?” *Global Governance* 20 (2014): 19-36.
- WHO. “Issues First Global Report On Artificial Intelligence (AI) in Health And Six Guiding Principles For Its Design And Use.” (Eriş. Tar. 10 Mayıs 2024).
- Wilkinson, Amber. “iHuman’: IDFA Review.” *Screen Daily* (Eriş. Tar. 25 Mayıs 2024).
- Wired. “Can AI Be Fair Judge Court Estonia Thinks So.” (Eriş. Tar. 5 Nisan 2024).
- World Economic Forum. “Generative AI: A Game-Changer Society Needs To Be Ready For.” (Eriş. Tar. 9 Ocak 2023).
- Yeung, Karen ve Martin Lodge ed. *Algorithmic Regulation*. Oxford: Oxford Academic, 2019.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND GLOBAL NOOPOLITICAL ORDER: NOOPOLITICUS, ALGORITHMIC REGULATION AND UN

Abstract

This article examines existing examples of the use of Artificial Intelligence (AI) at the state and supra-state levels and analyzes the relationship between AI and the Global Noopolitical Order. First, the power of algorithms to produce social order is discussed through examples of their use in law, education, health, and politics. In this context, it is emphasized that algorithms should be open-source and auditable for democratic legitimacy and transparency.

The role of AI in peacebuilding, combating the climate crisis, health, and the Sustainable Development Goals is examined in light of United Nations (UN) initiatives (Global Digital Compact, UNDP Digital Strategy, etc.). The study proposes a conceptual AI Decision Support System called Noopoliticus. This platform will integrate humanity's classical and modern knowledge (philosophy, history, politics, law, etc.) with Big Data, assuming the role of a decision support system in global governance. Noopoliticus aims to build a wisdom-focused epistemological database using techniques such as blockchain, machine learning, genetic algorithms, and speech/image recognition. The article concludes that AI can create a more just, peaceful, and nature-friendly order on a global scale.

Keywords: Artificial Intelligence, Global Noopolitical Order, Digital Strategy, Globalization, Algorithm.

